

Sportonderzoek in beeld

in opdracht van NOC*NSF

**Koen Breedveld
Marcia de Jong
(W.J.H. Mulier Instituut)**

**Eralt Boers
Johan Steenbergen
(Kennispraktijk - voor sport onderwijs & gezondheid)**

© *W.J.H. Mulier Instituut/Kennispraktijk
's-Hertogenbosch, januari 2010*

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch
t 073-6126401
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

*Kennispraktijk - voor sport, onderwijs & gezondheid
Graafseweg 5
6512 BM Nijmegen
t 024-3295781
e info@kennispraktijk.nl
i www.kennispraktijk.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Sportonderzoek in Nederland	7
2.1	Hoogleraren en lectoren	7
2.2	Organisaties	8
2.3	Disciplines	9
2.4	Olympische ambities en Sportagenda 2009-2012	10
3.	Geldstromen in sportonderzoek	11
3.1	Onderzoek in Nederland	11
3.2	Universiteiten	12
3.3	KNAW, NWO en ZonMw	12
3.4	Hbo-instellingen	13
4.	Slotbeschouwing	15
4.1	Conclusies	15
4.2	Suggesties voor vervolg	17
	Bijlage 1. Overzicht van onderscheiden disciplines en ambities	19
	Bijlage 2. Totaaloverzicht sportonderzoek	20
	Bijlage 3. Detailtabellen	21
	Tabel 1. Hoogleraren sportonderzoek	21
	Tabel 2. Bijzondere hoogleraren sportonderzoek	22
	Tabel 3. Lectoren sportonderzoek	23
	Tabel 4. Universitaire sportonderzoekseenheden	24
	Tabel 5. Hbo-instellingen sportonderzoek	25
	Tabel 6. Onderzoeksinstituten sport	26
	Tabel 7. Onderzoek-/ adviesbureaus sport	27
	Tabel 8. Overige instituten met sportonderzoek	28
	Tabel 9. Onderzoeksdiscipline: Economie	28
	Tabel 10. Onderzoeksdiscipline: Gedrag en maatschappij, algemeen	29
	Tabel 11. Onderzoeksdiscipline: Gedrag en maatschappij, bestuur en management	30
	Tabel 12. Onderzoeksdiscipline: Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	30
	Tabel 13. Onderzoeksdiscipline: Gezondheid	31
	Tabel 14. Onderzoeksdiscipline: Natuur	31
	Tabel 15. Onderzoeksdiscipline: Onderwijs	32
	Tabel 16. Onderzoeksdiscipline: Recht	32
	Tabel 17. Onderzoeksdiscipline: Ruimtelijke inrichting	32
	Tabel 18. Onderzoeksdiscipline: Sector overstijgend	32
	Tabel 19. Onderzoeksdiscipline: Techniek	33
	Tabel 20. Olympische ambitie: Topsport	33
	Tabel 21. Olympische ambitie: Breedtesport	34

Tabel 22. Olympische ambitie: Sociaal-maatschappelijk	35
Tabel 23. Olympische ambitie: Welzijn	36
Tabel 24. Olympische ambitie: Economie	37
Tabel 25. Olympische ambitie: Ruimte	37
Tabel 26. Olympische ambitie: Evenementen	38
Tabel 27. Olympische ambitie: Media-aandacht	38
Tabel 28. Olympische kennis	38

1. Inleiding

NOC*NSF heeft de ambitie om op het terrein van sportonderzoek gestructureerd samen te werken met partners uit het werkveld en de onderzoeksagenda (waar mogelijk) meer af te stemmen. Een van de eerste stappen om deze ambitie te realiseren is om het sportonderzoek in Nederland in kaart te brengen. Daarbij moet zowel worden gekeken naar de inhoudelijke kant als ook naar de plekken waar onderzoek wordt uitgevoerd en in welke netwerken verschillende organisaties samenwerken/opereren.

Door middel van deskresearch (voornamelijk via internet) en door gebruik te maken van bestaande gegevensbestanden van het Mulier Instituut en Kennispraktijk – voor sport, onderwijs & gezondheid is een netwerkanalyse uitgevoerd. Op systematische wijze is inzicht verkregen in de universiteiten, Hbo-instellingen, (onderzoeks)instituten en onderzoek-/ adviesbureaus die op lokaal, regionaal of landelijk niveau actief zijn op het gebied van sportonderzoek in Nederland. Van alle organisaties en personen zijn de contactgegevens verzameld, alsmede de onderzoeksterreinen waarin ze zich specialiseren en zaken als fte's, financieringswijze (voor zover beschikbaar) en de netwerken waarin wordt geparticipeerd (idem).

In deze rapportage zijn de belangrijkste uitkomsten uit deze exercitie samengevat. De rapportage bevat een overzicht van de instanties die zich bezighouden met sportonderzoek, en de disciplines van waaruit ze dat doen c.q. de velden waarop onderzoek wordt verricht. Voor zover bekend was een dergelijke 'kaart van sportonderzoekend Nederland' niet eerder opgesteld. Een dergelijk overzicht kan beleidsmakers helpen in hun zoektocht naar mogelijke uitvoerders van sportonderzoek, kan onderzoekspartijen nader bij elkaar brengen, en draagt bij aan het inzichtelijk maken van witte vlekken in het sportonderzoek.

De rapportage moet gezien worden als een momentopname. Met alle in het Olympisch Plan geformuleerde ambities mag verwacht worden dat niet alleen de sport maar ook het sportonderzoek in beweging blijft, en dat de gegevens van de betrokken organisaties en personen meeveranderen. Om die reden is de aldus verkregen informatie verzameld in een database. De database wordt gezien als een 'levend' stuk dat steeds up to date gehouden wordt. De informatie in de database is zo opgenomen dat de gegevens (of onderdelen eruit) eenvoudig zijn op te vragen aan de hand van zoekopdrachten. Op die manier ontstaan netwerken van het sportonderzoek in Nederland.

Leeswijzer

In hoofdstuk twee beschrijven we op hoofdlijnen welke hoogleraren, lectoren en organisaties zich bezighouden met sportonderzoek, en daarbinnen op welke deelterreinen zij zich begeven. Meer uitgebreide informatie is opgenomen in de bijlagen van dit rapport. In hoofdstuk drie gaan we in op de financiering van het sportonderzoek. In hoofdstuk vier vatten we de belangrijkste conclusies samen en doen we suggesties voor vervolgprojecten.

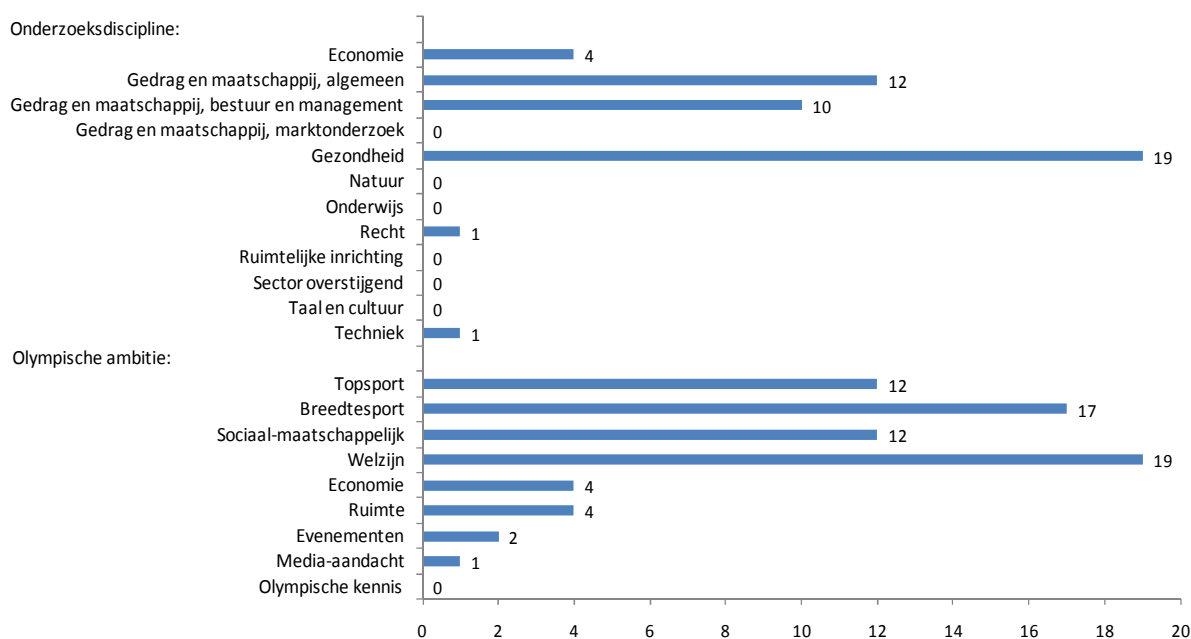
2. Sportonderzoek in Nederland

In dit hoofdstuk wordt op de eerste plaats een tweetal groepen personen uitgelicht, te weten: hoogleraren en lectoren (paragraaf 2.1). Aansluitend wordt gekeken naar de organisaties die actief zijn in het sportonderzoek en naar de discipline van waaruit onderzoek wordt verricht. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar twaalf verschillende disciplines (zie ook bijlage 1). Daarnaast is gekeken naar de mate waarin onderzoek wordt verricht naar de acht Olympische ambities zoals geformuleerd in het Olympisch Plan 2028 alsmede naar ‘Olympische kennis’ (kennis over de Olympische Spelen zelf). Kennis over/voor ‘branche-ontwikkeling’, onderdeel van de Sportagenda 2009-2012, is hierin niet als zelfstandig onderzoeksdomein benoemd maar is te vinden binnen de onderzoeksdisciplines Economie, Gedrag en maatschappij (met name: Bestuur en management, Marktonderzoek) en Recht¹.

2.1 Hoogleraren en lectoren

Anno 2009 telt Nederland 34 sporthoogleraren, waarvan een zevental bijzondere hoogleraren (zie bijlage 2). Elf (bijzondere) hoogleraren hebben een directe verwijzing naar sport in hun leerstoel opgenomen. Bij deze cijfers zij opgemerkt dat de definitie van ‘sporthoogleraar’ en ‘sportlector’ moeilijk te geven is. Geteld zijn de aantallen hoogleraren en lectoren die zich (in meer en mindere mate) actief begeven in het veld van sport, bewegen en gezondheid. Daarbij zijn ook diegenen meegeteld die wellicht niet altijd zelf auteur zijn van publicaties over sport of een leerstoel bekleden die sport expliciet in zijn naam heeft, maar ook zij die langs andere wegen actief zijn in de sport, bijvoorbeeld omdat ze zitting hebben in belangrijke begeleidingscommissies. Eind 2008 telde Nederland in totaal 2.321 hoogleraren².

Figuur 2.1 Aantal (bijzondere) hoogleraren werkzaam op het terrein van de sport

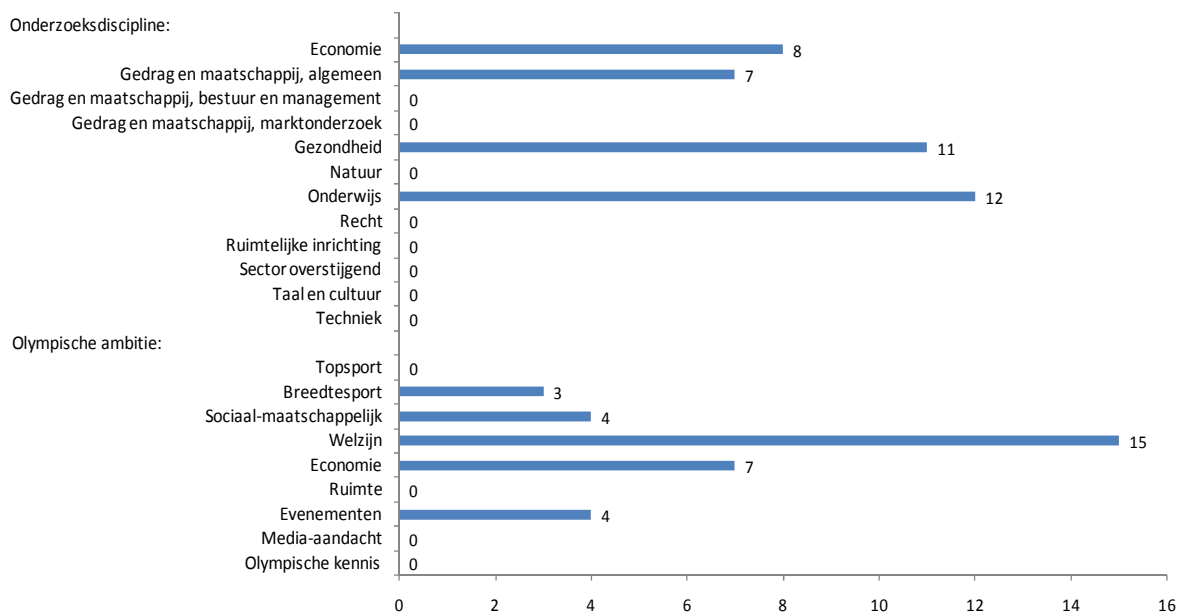
¹ Waar in deze rapportage over Olympische ambities wordt gesproken, dient ook de Sportagenda 2009-2012 in gedachten te worden meegenomen.

² Stichting de Beauvoir (2009). Monitor vrouwelijke hoogleraren 2009. http://test16.hosting.rug.nl/media/Monitor_VH2009.pdf.

De meeste hoogleraren (19) zijn aangesteld op de onderzoeksdiscipline ‘gezondheid’ (figuur 2.1). Daarna zijn de meeste hoogleraren actief op de onderzoeksdisciplines gedrag en maatschappij. Ten aanzien van de Olympische ambities zijn welzijn en breedtesport getalsmatig oververtegenwoordigd. Er is geen hoogleraar die structureel onderzoek doet naar ‘Olympische kennis’. De meeste hoogleraren zijn trouwens op meerdere deel terreinen actief.

Naast 34 hoogleraren zijn er 17 sportlectoren werkzaam in Nederland (zie bijlage 2 en figuur 2.2). Bij de lectoren valt op dat de meeste Hbo-instellingen die iets met sport doen nu wel een lectoraat op dit terrein hebben ingesteld, sommige twee. Evenals bij de hoogleraren zijn gezondheid/welzijn (en in dit geval: onderwijs) de velden waarin de meeste lectoren werkzaam zijn. Daarnaast valt er op dat lectoren zich naar verhouding meer dan hoogleraren bezig houden met economische vraagstukken. Inmiddels zijn er zo’n 450 lectoren werkzaam (zie ook hoofdstuk drie).

Figuur 2.2 Aantal lectoren werkzaam op het terrein van de sport

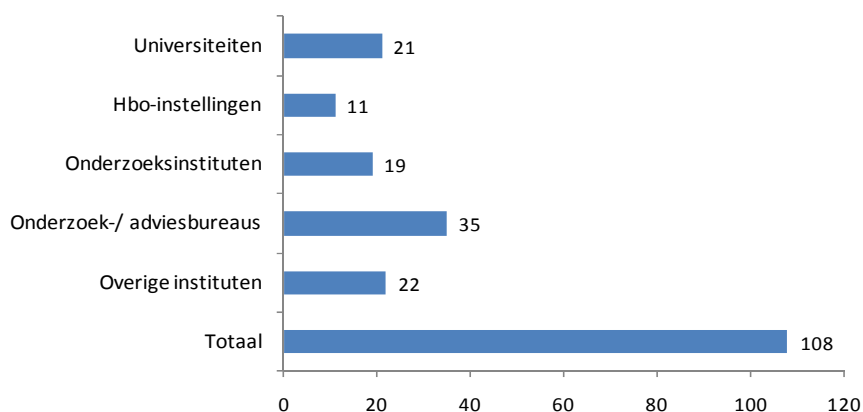

2.2 Organisaties

In totaal zijn er ruim 100 organisaties actief op het gebied van sportgerelateerd onderzoek (zie figuur 2.3 en bijlage 2 en 3)³. Zo’n twintig algemene ‘not-for-profit’-onderzoeksinstituten zijn actief op het terrein van het sportonderzoek, met name op de terreinen welzijn en breedtesport. Bij de 35 onderzoeks- en adviesbureaus die werkzaam zijn in de sport valt het inmiddels behoorlijke aantal marktonderzoeksbureaus op dat actief is in de sport. Onder de ‘overige instituten’ bevinden zich veel provinciale sportraden die in toenemende mate allemaal hun eigen onderzoeksactiviteiten ontplooiën.

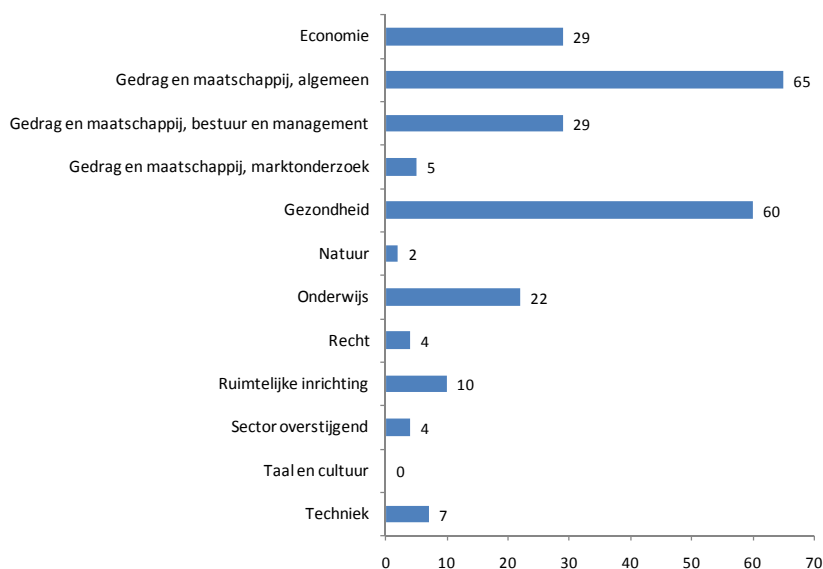
³ Bij de universiteiten dient opgemerkt te worden dat het aantal locaties/ faculteiten/ richtingen waarbinnen bij universiteiten sportgerelateerd onderzoek wordt verricht, geteld is. Dit aantal is dus groter dan het daadwerkelijke aantal universiteiten.

Figuur 2.3 Aantal organisaties dat werkzaam is in het sportonderzoek

2.3 Disciplines

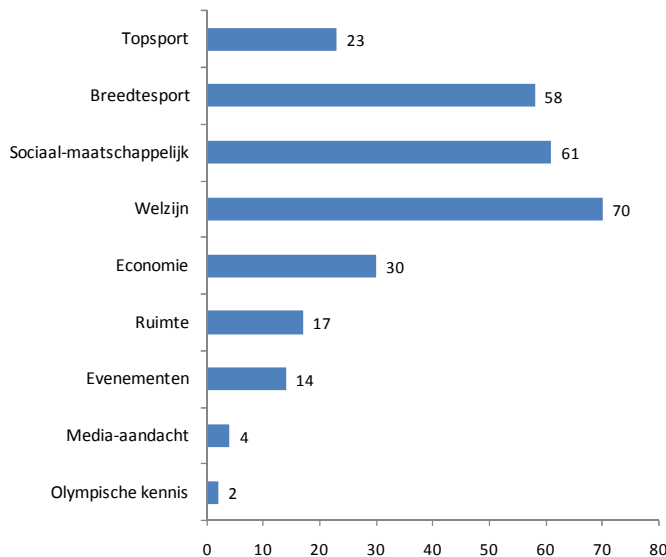
Veruit het merendeel van de sportonderzoeksinstituten houden zich bezig met ofwel gedrag en maatschappij (in het algemeen, dus geen bestuursvraagstukken of marketing) ofwel met gezondheid (zie figuur 2.4 en bijlage 2 en 3). Relatief weinig onderzoek wordt gedaan op het gebied van “Sport en recht” en sport in relatie tot “Natuur en milieu”. De discipline “Taal en Cultuur” lijkt niet aan sportonderzoek gelinkt te zijn. Onderzoek naar sport en ruimtelijke inrichting vindt vrijwel uitsluitend plaats binnen de context van de marktgerichte adviesbureaus, en in mindere mate bij de onderzoeksinstituten (of bij de universiteiten, waar gezondheid domineert).

Figuur 2.4 Aantallen onderzoeksdisciplines binnen het sportonderzoek

2.4 Olympische ambities en Sportagenda 2009-2012

Van de acht Olympische ambities wordt het meeste onderzoek gedaan naar de welzijnsambitie, de sociaal-maatschappelijke ambitie en de breedtesport ambitie (figuur 2.5 en bijlage 2 en 3). Verbazing hoeft dat niet te wekken, want het zijn ook juist deze thema's die het meest nadrukkelijk gerelateerd zijn aan algehele maatschappelijke en beleidsmatige kwesties (zoals het volksgezondheidsbeleid en kwesties van cohesie en integratie). Het zijn ook de thema's met de meest nadrukkelijke raakvlakken met het overheidsbeleid inzake sport (zowel op rijksniveau als op lokaal niveau). Aandacht voor "Olympische kennis" blijkt niet of nauwelijks institutioneel geborgd. Relatief weinig organisaties houden zich ook bezig met de Olympische ambities "Media-aandacht" en "Evenementen". Ook dit hoeft niet te verbazen, want voor beide geldt dat dit relatief nieuwe thema's zijn, zelfs binnen de sport. Kennis over ruimte en economie wordt nu nog vooral verzameld in de context van winstgerichte onderzoek-/adviesbureaus.

Figuur 2.5 Mate waarin de Olympische ambities/ Sportagenda 2009-2012 onderwerp van onderzoek zijn

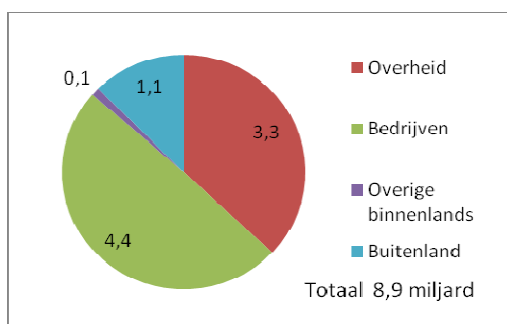
3. Geldstromen in sportonderzoek

Nadat we in hoofdstuk twee de organisaties hebben beschreven die zich bezighouden met sportonderzoek, kijken we in dit hoofdstuk naar de financiering van het sportonderzoek⁴. We doen dit vanuit het perspectief van de universiteiten, de grote zogeheten ‘tweede geldstroom instituten’ en vanuit de Hbo-instellingen. Maar eerst geven we een overall beeld van geldstromen in het onderzoek.

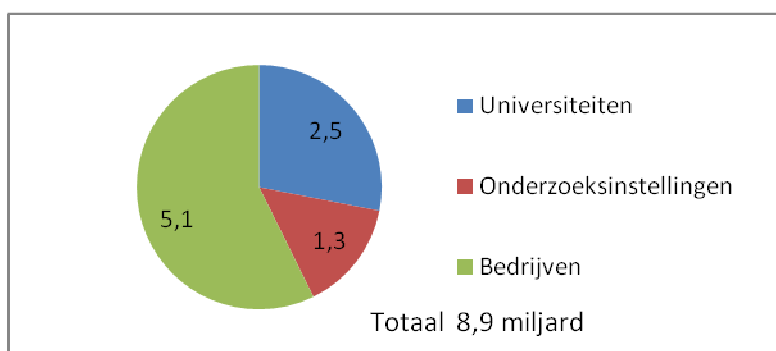
3.1 Onderzoek in Nederland

De uitgaven aan onderzoek (R&D) in Nederland worden geschat op bijna 9 miljard euro (bron: OC&W). Een groot deel daarvan wordt uitgegeven én uitgevoerd door het bedrijfsleven. De universiteiten en onderzoeksinstituten besteedden in 2006 samen 3,8 miljard euro aan onderzoek. Het bruto binnenlands product bedroeg in 2006 540 miljard euro. De uitgaven aan onderzoek komen daarmee op 1,7 procent van het BBP. Daarmee scoort de Nederlandse samenleving onder het Europese gemiddelde⁵. De lidstaten van de Europese Unie zijn overeengekomen dat in 2010 3 procent van het BBP aan R&D wordt besteed (ibid:58).

Figuur 3.1 Uitgaven aan onderzoek (R&D), 2006, in miljarden euro's

Figuur 3.2 Uitvoerders van onderzoek (R&D), in 2006, in miljarden euro's

⁴ Voor deze paragraaf is geput uit verschillende bronnen, zoals de websites en jaarverslagen van het ministerie van OC&W, de VSNU (de koepelorganisatie van de Nederlandse universiteiten), het CBS, ZonMw en NWO. Door het gebruik van verschillende bronnen kunnen bedragen soms van elkaar afwijken en niet altijd volledig op elkaar aansluiten.

⁵ CBS, CPB en SCP (2009). Monitor Duurzaam Nederland 2009. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

3.2 Universiteiten

De gezamenlijke begrotingen van alle dertien Nederlandse universiteiten tezamen bedroegen in 2007 5,5 miljard euro (bron: CBS). Hiervan is twee derde afkomstig van de rijksoverheid in de vorm van instellingssubsidies (eerste geldstroom), een vijfde van collegegelden en de resterende 15 procent van andere bijdragen waaronder tweede (NWO, KNAW; samen geschat 0,3 miljard euro) en derde geldstromen (opdrachtonderzoek; geschatte omvang 0,6 miljard euro).

De rijksbijdragen aan universiteiten bedroegen in 2007 3 miljard euro (bron: VSNU). Daarvan werd 1,1 miljard euro besteed aan het geven van onderwijs, 1,7 miljard aan het doen van onderzoek en 0,2 miljard aan 'werkplaatsfuncties medische opleidingen' (de UMC's). Door de jaren heen is die balans wat verschoven, waarbij het aandeel onderwijs is gestegen en het aandeel onderzoek is gedaald. In 1995 werd door de universiteiten nog 1,8 miljard euro aan rijksmiddelen uitgegeven aan onderzoek. Uitgedrukt in percentages van het BBP betekent dat een daling van 0,4 procent naar 0,3 procent. De totale rijksbijdragen aan de universiteiten bleef in de periode 1995-2007 ongeveer gelijk. Omdat het BBP in die periode met zo'n 60 procent steeg, daalde de rijksbijdrage uitgedrukt als percentage van het BBP van 0,6 procent naar 0,5 procent.

De onderzoeksinzet van de verzamelde universiteiten bedroeg in 2007 16.500 fte (bron: VSNU). Gezondheid is daarin de grootste sector (4.600 fte), gevolgd door Natuur en door Techniek (beide 3.300 fte). In de sector Gedrag en Maatschappij is 1.800 fte werkzaam, bij Economie 800 fte. Tussen 1997 en 2007 is het aantal fte dat binnen de universiteiten aan onderzoek wordt besteed met zo'n 3.000 toegenomen. De grootste groei kwam daarbij voor rekening van het Gezondheidsonderzoek (+1.700 fte). Economie groeide in die periode met 100 fte, Gedrag en Maatschappij met 60 fte. Er is geen opgave van het aantal fte dat aan sportonderzoek werd besteed. Gerelateerd aan het aantal hoogleraren (11 dan wel 34 op een totaal van 2.321) neemt sport 0,5 tot 1,5 procent van de totale onderzoekscapaciteit aan de universiteiten in beslag.

3.3 KNAW, NWO en ZonMw

Een belangrijke financieringsbron voor (fundamenteel) onderzoek vormen de middelen die door KNAW, NWO en ZonMw worden verstrekt (tweede geldstroom).

De KNAW (Koninklijke Academie der Wetenschappen, sinds 1808) financiert 19 instituten waaronder het NIOD (oorlogsdocumentatie), het NIDI (demografie), het Rathenau Instituut (wetenschap en technologie) en het Meertens Instituut (taal en cultuur). De KNAW kende in 2007 een formatie van 1.064 fte waarvan 600 fte direct werd ingezet voor onderzoek. De begroting van KNAW bedroeg in 2007 96 miljoen euro. Onbekend is hoeveel daarvan aan sportgerelateerd onderzoek werd besteed. Het Rathenau Instituut had in 2004/2005 een programma Topsport en Technologie (OND1309287).

NWO (Nederlandse Organisatie van Wetenschappelijk Onderzoek) is per wet ingesteld en is de grootste fondsenverstrekker voor wetenschappelijke innovatie. NWO financiert, coördineert en monitort jaarlijks duizenden onderzoeksprojecten. Onder de regie van NWO vallen negen onderzoeksinstituten, waarvan de FOM instituten (Fundamenteel Onderzoek der Materie) de bekendste zijn. NWO kent acht aandachtsgebieden waarvan MaGW (Maatschappij en Gedragwetenschappen) voor de sport de belangrijkste is. In 2008 werkte NWO met een begroting van 600 miljoen euro, waarvan 500 miljoen euro van OC&W. De negen NWO instituten ontvingen in 2008 samen 134 miljoen euro, de universiteiten 286 miljoen euro en ZonMw 31 miljoen euro. In haar verleden is er eenmaal een NWO programma geweest rondom 'sport en multiculturaliteit'⁶. Het programma liep van januari 2003 tot november 2005 en kende een omvang van 210.000 euro (180.000 euro personele kosten en 30.000 materiële kosten).

ZonMw (gevestigd in Den Haag naast NWO en geborgd via de Wet op Zon uit 1998) werkt aan de verbetering van preventie, zorg en gezondheid door het stimuleren en financieren van onderzoek, ontwikkeling en implementatie. ZonMw kende in 2008 een begroting van 152 miljoen euro, waarvan driekwart afkomstig is van VWS en een kwart van NWO. ZonMw investeerde in 2008 14 procent van haar middelen in fundamenteel onderzoek, 12 procent in strategisch onderzoek, 35 procent in toegepast onderzoek, 16 procent in ontwikkeling en 23 procent in implementatie. Verwacht wordt dat met name de gelden voor ontwikkeling de aankomende jaren zullen blijven stijgen. Van 2004 tot en met 2010 liep bij ZonMw het programma Sport, Bewegen en Gezondheid. Voor dit programma was in totaal 5,5 miljoen euro beschikbaar. Op jaarbasis komt dat neer op iets minder dan 1 miljoen euro per jaar.

VWS/directie Sport

Onbekend is hoeveel sportorganisaties in het veld investeren in sportonderzoek. Evemin is bekend hoeveel middelen er door lokale overheden in sportonderzoek worden gefinancierd. Binnen het rijkssportbeleid is in de begroting van 2010 3,5 miljoen euro (2% van de begrote uitgaven) bestemd voor onderzoek en innovatie: 1 miljoen euro binnen het programma Meedoen, en 2,5 miljoen euro binnen het programma Topsport.

3.4 Hbo-instellingen

Sinds een aantal jaren vindt tevens onderzoek plaats bij Hbo-instellingen. Samen kenden alle Hbo-instellingen een begroting van 2,9 miljard euro, waarvan twee derde gefinancierd door OC&W. Het onderzoek aan Hbo- instellingen kende een sterke impuls door de instelling van 'lectoraten' en 'kenniskringen' in 2001. Inmiddels zijn er zo'n 450 lectoren werkzaam (www.lectoren.nl). Zoals eerder gesteld zijn er daarvan inmiddels 17 (4%) werkzaam in de sport. Vanaf 2008 zijn de middelen vanuit de Stichting Kennisontwikkeling HBO (SKO) voor de lectoraten bij de Hogescholen belegd.

⁶ Opbouw en aanwending van sociaal kapitaal door etnische groepen in aparte en gemengde sportverenigingen en de betekenis hiervan voor de sociale cohesie van een multiculturele samenleving. De hoofdaanvrager was de heer P. Verweel, verbonden aan Universiteit Utrecht. Uitvoerder was de heer J.W. Janssens.

De financiering van lectoraten verloopt zeer divers. Over het geheel genomen dragen SKO-gelden ongeveer de helft van het budget bij en wordt de rest gedekt door uiteenlopende bijdragen vanuit de hogeschool zelf en derdegeldstroom inkomsten (contractresearch, contractonderwijs). Internationale financiering blijft beperkt, evenals het aandeel van de tweede geldstroom.

Alle instellingen hebben hun lectoraten rondom het domein sport en bewegen voor zover nu bekend in stand gehouden. Wel staat onder het huidige economisch klimaat de financiering van de Hbo-instellingen onder druk en moet op veel plaatsen worden bezuinigd. Naar verwachting zullen ook de lectoraten en hun kenniskringen hierdoor worden getroffen.

Eerste geldstroom

In 2006 zijn onder impuls van de SKO de eerste lectoraten gestart. In de periode 2004-2007 werd vanuit deze stichting ongeveer 900.000 euro per lectoraat beschikbaar gesteld, teneinde deze te positioneren en vorm te geven binnen de instellingen. Uit het budget van de hogescholen werd daar 400.000 euro aan toegevoegd.

Tweede en derde geldstromen

De externe financiering van lectoraten bedraagt in het algemeen een derde tot de helft van de totale opbrengsten. De SKO-subsidies en eigen bijdragen van de hogeschool zijn goed voor de resterende inkomsten. Veelal begint een lectoraat met meer dan 50 procent inkomsten uit SKO-subsidie en rond 30 procent uit bijdragen van de hogeschool, om vervolgens te groeien naar een meer evenwichtige verdeling waarbij de bijkomende inkomsten uit tweede en derde geldstroom 30 tot 50 procent gaan bedragen. Zo werd in de periode 2004-2007 gemiddeld rond de 20.000 euro aan contractactiviteiten (derde geldstroom) gerealiseerd per lectoraat.

Belangrijk voor het genereren van een tweede geldstroom zijn de SIA-RAAK subsidies. Voor het programma RAAK (Regionale Actie en Aandacht voor Kenniscirculatie) was in 2009 in totaal 26,5 miljoen euro beschikbaar. Hiervan is 14,5 miljoen euro bedoeld voor de onderdelen RAAK-mkb en RAAK-publiek (publieke sector). Door de relatief grote omvang van deze subsidies en hun meerjarig karakter bieden zij lectoraten de gelegenheid meer structurele capaciteit op te bouwen en daardoor een steviger basis te leggen voor de werving van kortlopende projecten bij private opdrachtgevers. De instroom van derde geldstromen is nog beperkt gebleven. Incidenteel lukt het lectoraten om onderzoeksprogramma's en opdrachten te genereren. Om deze reden is een geleidelijke uitbouw van het SIA-RAAK programma tot een volwaardige tweede geldstroom voor de hogescholen van belang voor een duurzame verdere groei van de lectoraten.

4. Slotbeschouwing

In opdracht van NOC*NSF hebben het Mulier Instituut en Kennispraktijk – voor sport, onderwijs & gezondheid het sportonderzoek in Nederland in kaart gebracht. Aan de hand van deskresearch en gebruikmakend van bestaande bestanden is informatie verzameld over het aantal hoogleraren en lectoren dat zich met sportonderzoek bezighoudt, de disciplines waarop ze onderzoek verrichten en hoe de onderzoeken zich verhouden tot de Olympische ambities/ Sportagenda 2009-2012. Er is inzicht verkregen in de organisaties, instituten en advies- en onderzoeksbureaus die op lokaal, regionaal of landelijk niveau actief zijn op het gebied van sportonderzoek in Nederland. In deze rapportage zijn de belangrijkste bevindingen samengevat. Meer gedetailleerde gegevens zijn te vinden in de database van het onderzoek.

4.1 Conclusies

Zwaartepunten

De analyse laat zien dat ruim 100 organisaties, instellingen en instituten in meer of mindere mate actief zijn in het (laten) uitvoeren van sportgerelateerd onderzoek. Daarbij gaat het niet alleen om advies- en onderzoeksbureaus, Hbo-instellingen en universiteiten, maar ook bijvoorbeeld om de provinciale sportservices en sportraden die meer lokaal onderzoek doen. Ultimo 2009 kent Nederland 34 sporthoogleraren, waarvan er 11 expliciet naar sport verwijzen in de naamstelling van hun leerstoel, en 17 sportlectoren⁷. Het sportonderzoek beslaat (afhankelijk van de definitie van sporthoogleraar) 0,5 à 1,5 procent van het totaal aantal hoogleraren in Nederland en 4 procent van het aantal lectoren. Klaarblijkelijk heeft het sportonderzoek zich in de snel opgekomen Hbo-context gemakkelijker kunnen nestelen dan in de meer gevestigde wetenschappelijke wereld.

Kijkend naar de disciplines waarbinnen onderzoek wordt verricht, valt op dat er veel aandacht uitgaat naar het gebied van Gedrag en Maatschappij. Het thema ‘Meedoen’, zoals geformuleerd in de rijksnota ‘Tijd voor Sport’, lijkt dominant in het huidige sportonderzoek (afgemeten althans aan het aantal instellingen dat op dat terrein actief is). Ook gezondheidszorg is een onderwerp waar veel onderzoek naar wordt gedaan.

Witte vlekken

Relatief weinig (fundamenteel) sportonderzoek wordt verricht naar sport in relatie tot recht. Vanaf 1992 tot en met 2007 was Heiko van Staveren bijzonder hoogleraar ‘Sport en Recht’ aan de Vrije Universiteit (Faculteit der Bewegingswetenschappen). Sinds zijn emeritaat in 2007 wordt deze leerstoel niet meer vervuld. Ditzelfde geldt voor het onderzoeksterrein ‘sportgeschiedenis’. Onder leiding van Theo Stevens bestond er tussen 2005 en 2009 nog de

⁷ Waarbij zij opgemerkt dat de definitie van ‘sporthoogleraar’ en ‘sportlector’ moeilijk te geven is. Geteld zijn de aantallen hoogleraren en lectoren die zich actief begeven in het veld van sport, bewegen en gezondheid, ook als lid van begeleidingscommissies van onderzoek.

leerstoel 'sportgeschiedenis', maar ook deze leerstoel is na zijn emeritaat nog niet ingevuld. Zowel 'sport en recht' als 'sportgeschiedenis' zijn, op het moment van samenstellen van deze rapportage, minder krachtig verankerd in een academische (universitaire) context dan in de recente jaren het geval was. Wel is men nu bezig deze leerstoelen weer invulling te geven.

Op het terrein van sport en recht wordt wel veel onderzoek verricht door het T.M.C. Asser Instituut. Verschillende universiteiten zijn betrokken bij dit instituut en verrichten vaak in gezamenlijkheid onderzoek naar juridische vraagstukken in de sport. Op sporthistorisch terrein zet Stichting de Sportwereld zich sinds 1995 in om de sporthistorische kennis te vergroten door middel van onderzoek, bijeenkomsten en studiedagen. Sinds het ontstaan van deze stichting zijn verschillende sporthistorische publicaties verschenen van sportjournalisten, maar ook van academici. Vergelijkbaar hiermee is het Platform Sporteconomie, dat is opgericht in 2004 en waarvan het secretariaat thans institutioneel bij de Hogeschool Arrnhem Nijmegen ligt (Egbert Oldenboom) en waar verschillende academici uit België en Nederland bij betrokken zijn.

Naar sport in relatie tot 'natuur en milieu' (duurzaamheid) wordt niet veel onderzoek gedaan. Vraagstukken over ruimtelijke ordening (herinrichting, inrichten van beweegvriendelijke ruimten) zijn vooral ondergebracht bij commerciële bureaus. Bij de bureaus ligt het accent vooral op advisering en procesbegeleiding en minder op bijvoorbeeld het meten van de effecten van de inrichting van de (publieke) ruimte op het sport- en beweeggedrag. Er is verder inmiddels een redelijk aantal onderzoeks-/adviesbureaus actief in het sportonderzoek, vooral op het terrein van marktonderzoek en management/ implementatie, maar vanuit de wetenschap is hier nog betrekkelijk weinig aandacht voor.

Hoogleraren en lectoren overwegend man

Wat ook in het oog springt is dat van de in totaal 34 hoogleraren die actief zijn in het sportonderzoek, er welgeteld 3 vrouw zijn. Dit komt dus neer op een percentage van nog geen 10 procent vrouwelijke hoogleraren. Van de 17 'sportlectoren' zijn er 2 vrouw (12%). Daarmee scoort de Nederlandse sport ongeveer op het niveau van de wetenschap als geheel (12%) maar nog altijd ver onder het Europese cijfer (19%) én onder de doelstellingen uit het Lissabon akkoord (in 2010 zou 25 procent van de hoogleraren in de Europese Unie een vrouw moeten zijn)⁸.

Samenwerkingsverbanden in netwerken

Uit het onderzoek is moeilijk op te maken op welke wijze en hoe intensief organisaties samenwerken in het uitvoeren van sportgerelateerd onderzoek. Ook is moeilijk uit de gegevens te halen hoe breed de netwerken zijn waarbinnen de organisaties participeren (bijvoorbeeld regionaal, nationaal, internationaal). Om hier uitspraken over te kunnen doen is verdiepende achterliggende informatie nodig.

⁸ Bron: http://test16.hosting.rug.nl/media/Monitor_VH2009.pdf

De Olympische ambities en Sportagenda 2009-2012

De analyse geeft een goed beeld van waar sportgerelateerd onderzoek in Nederland aansluit bij de acht ambities, zoals deze zijn geformuleerd in het Olympisch Plan 2028. Drie ambities springen eruit en krijgen veel aandacht. Er wordt relatief veel onderzoek verricht binnen (1) de welzijnsambitie, (2) de sociaal-maatschappelijke ambitie en (3) de breedtesportambitie. Relatief weinig onderzoek wordt er verricht naar (1) media-aandacht en (2) evenementen. Ruimte voor sport is vooral nog een thema voor adviesbureaus, en minder voor de wetenschap. Structurele aandacht voor ‘Olympische kennis’ is er slechts bij twee onderzoeksorganisaties.

Binnen geen van de lectoraten wordt onderzoek gedaan op het terrein van topsport en media-aandacht. Slechts een enkel lectoraat houdt zich bezig met onderzoek betreffende ruimtelijke ordening (lectoraat ‘Vrijetijd- en sportmanagement’, NHVT, Breda). Vooral onderzoek binnen de welzijnsambitie krijgt veel aandacht. Bij de universiteiten tot slot, valt vooral de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) op, vooral door haar onderzoek op de terreinen topsport en welzijn (bewegen en gezondheid), maar ook wel door onderzoek naar sport en economie (project ‘Geven in Nederland’) en sport in relatie tot sociaal-maatschappelijke aspecten (sportpsychologie, ontwikkelingssamenwerking).

4.2 Suggesties voor vervolg

Het uitgevoerde onderzoek geeft een goed algemeen beeld van (1) de thema’s waar onderzoek naar wordt gedaan, (2) welke organisaties op specifieke thema’s en disciplines actief zijn en (3) de aansluiting van sportgerelateerd onderzoek bij de ambities uit het Olympisch Plan 2028. Het gaat natuurlijk om een momentopname, de ontwikkeling van sportonderzoek door de tijd is bijvoorbeeld niet onderzocht. Om hier zicht op te krijgen is sociaal historisch onderzoek noodzakelijk. Deze slotbeschouwing wordt afgesloten met enkele suggesties voor vervolgstappen.

Levend houden van de verzamelde informatie

Om de in de database verzamelde informatie up to date te houden zou het aanbeveling verdienen om de database open te stellen voor een breder publiek, bijvoorbeeld via het in ontwikkeling zijnde ‘Plein sport en kennis’. Organisaties kunnen hun gegevens dan zelf aanpassen, of daar suggesties voor doen aan de beheerder van de site (‘moderator’).

Verdiepend onderzoek naar geldstromen

Het onderzoek geeft nog relatief weinig zicht op de financiële aspecten van sportonderzoek in Nederland. Dit beeld is nog wat te algemeen. Om hier meer zicht op te krijgen is verdiepende informatie nodig. Deze informatie kan worden verkregen door bijvoorbeeld interviews af te nemen bij een selecte groep organisaties of door een vragenlijst te verspreiden die ingaat op deze aspecten. Dit onderzoek kan tevens de input vormen voor een, samen met andere belanghebbenden, te ontwikkelen strategie om meer middelen voor onderzoek te vergaren.

Vergelijkend onderzoek

Evenmin bood het huidige project gelegenheid om het Nederlandse sportonderzoek te vergelijken met sportonderzoek in andere landen of met het onderzoek in aanpalende sectoren, zoals de cultuur, de recreatie of het toerisme. Een vergelijking met andere landen en/of sectoren kan inspirerende voorbeelden opleveren voor het Nederlandse sportonderzoek en de situatie daarvan beter in een context te plaatsen.

Samenwerking tussen organisaties

Het onderzoek geeft goed zicht op de sportgerelateerde thema's waar onderzoek naar wordt gedaan. Hierdoor wordt ook inzichtelijk waar accenten en 'witte vlekken' liggen. Er zou een verkenning gedaan kunnen worden naar de mogelijkheden om samenwerking tussen organisaties te realiseren toegespitst op de ambities uit het Olympisch Plan 2028. Zinvol zou zijn om voorafgaande eerst nog wat meer zicht te krijgen op de netwerken waarbinnen organisaties participeren. Focus zou daarbij kunnen liggen op de aard van de relatie binnen dit netwerk en de mate waarin men hierbinnen participeert. Ook het internationale karakter van dit netwerk kan dan worden meegenomen. Ook hier ligt net als bij het verdiepend onderzoek naar geldstromen een verdiepende analyse, bijvoorbeeld door middel van interviews, voor de hand.

Verhogen instroom vrouwen

Uit het onderzoek blijkt dat het vooral mannen zijn die leiding geven aan de lectoraten en een positie hebben als hoogleraar. Slechts een gering aandeel 'sportlectoren' en 'sporthoogleraren' is vrouw. Interessant zou zijn eens te onderzoeken wat de oorzaken zijn van deze scheve verhouding. Ook voor organisaties als het Landelijk Netwerk Vrouwen in de Sport (LNVS) is het een uitdaging om de doorstroom van vrouwen naar genoemde posities te bevorderen.

Middelen voor sportonderzoek naar Olympisch niveau

Organisaties als KNAW, NWO en ZonMw beschikken over belangrijke financieringsbronnen voor onderzoek. Zo zijn er bijvoorbeeld de zogenoemde Veni-, Vidi- en Vici-subsidies, de vernieuwingsimpulsen voor onderzoekers aan universiteiten: de Veni-subsidie voor pas gepromoveerden, de Vidi-subsidie voor onderzoekers met vernieuwde ideeën die al wat verder zijn en de Vici-subsidie voor de ervaren (wetenschappelijke) onderzoekers. Ook voor Hbo-instellingen ontstaan steeds meer mogelijkheden om onderzoekssubsidies aan te vragen (b.v. de Raak-publiek en Raak-pro). De algehele indruk is dat het sportonderzoek nog nauwelijks van dergelijke financieringsbronnen profiteert⁹. Wenselijk zou zijn als een aantal beleidsmatige (sport)organisaties gezamenlijk met 'de' onderzoekswereld een sportonderzoeksagenda zouden opstellen. NOC*NSF zou hiertoe het voortouw kunnen nemen, in ieder geval richting de georganiseerde sport. Vanuit deze sportonderzoeksagenda kan dan een strategie worden ontwikkeld om meer subsidies (en andere gelden) te werven voor het sportonderzoek, aansluitend bij de ambities van het Olympisch Plan 2028.

⁹ NOC*NSF heeft in dat kader recent onderzoek laten doen naar subsidiemogelijkheden. Zie Moonen, Sport & Leisure (2010). "Financieel fundament onder 'Olympisch' sportonderzoek". Arnhem: NOC*NSF.

Bijlage 1. Overzicht van onderscheiden disciplines en ambities

In het project is voor iedere organisatie gekeken naar de disciplines van waaruit onderzoek wordt verricht, c.q. de onderzoeksterreinen waarop men zich begeeft. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar twaalf verschillende onderzoeksdisciplines. De indeling is afgeleid van de in het onderwijs gangbare onderscheid in HOOP-aandachtsterreinen, met een uitsplitsing van de categorie ‘Gedrag en Maatschappij’. Daarnaast is gekeken naar de mate waarin onderzoek wordt verricht naar de acht Olympische ambities alsmede naar ‘Olympische kennis’ (kennis over de Olympische Spelen zelf). Kennis over/voor ‘branche-ontwikkeling’, onderdeel van de Sportagenda 2009-2012, is hierin niet als zelfstandig onderzoeksdomein benoemd maar is te vinden binnen de onderzoeksdisciplines Economie, Gedrag en maatschappij (met name: Bestuur en management, Marktonderzoek) en Recht.

Overzicht disciplines

- Economie
- Gedrag en maatschappij, algemeen
- Gedrag en maatschappij, bestuur en management
- Gedrag en maatschappij, marktonderzoek
- Gezondheid
- Natuur
- Onderwijs
- Recht
- Ruimtelijke inrichting
- Sectoroverstijgend
- Taal en cultuur
- Techniek

Overzicht Olympische ambities en Sportagenda 2009-2012

- Topsport
- Breedtesport
- Sociaal-maatschappelijk
- Welzijn
- Economie
- Ruimte
- Evenementen
- Media-aandacht
- Olympische kennis (kennis van de Olympische Spelen)
- Branche-ontwikkeling

Bijlage 2. Totaaloverzicht sportonderzoek

	Hoog- leraren	Lec- toren	Uni- versiteiten	Hbo- instellingen	Onder- zoeks- instituten	Onderzoek-/ adviesbureaus	Overige instituten	Tot.
Economie	4	8	2	5	3	6	1	29
Gedrag en maatschappij, algemeen	12	7	6	4	10	10	16	65
Gedrag en maatschappij, bestuur en management	10	0	5	0	4	8	2	29
Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	0	0	0	0	0	5	0	5
Gezondheid	19	11	9	6	6	4	5	60
Natuur	0	0	0	0	2	0	0	2
Onderwijs	0	12	0	7	1	2	0	22
Recht	1	0	2	0	1	0	0	4
Ruimtelijke inrichting	0	0	0	0	3	7	0	10
Sector overstijgend	0	0	0	0	0	1	3	4
Taal en cultuur	0	0	0	0	0	0	0	0
Techniek	1	0	2	0	2	0	2	7
Totaal discipline	47	38	26	22	32	43	29	237
Topsport	12	0	5	0	2	1	3	23
Breedtesport	17	3	6	1	7	10	14	58
Sociaal- maatschappelijk	12	4	7	3	6	13	16	61
Welzijn	19	15	9	9	7	6	5	70
Economie	4	7	2	4	3	10	0	30
Ruimte	4	0	2	0	4	7	0	17
Evenementen	2	4	1	3	1	3	0	14
Media-aandacht	1	0	0	0	2	0	1	4
Olympische kennis	0	0	0	0	1	1	0	2
Totaal Olympische ambitie	71	33	32	20	33	51	39	279
Totaal netto (excl. dubbel- tellingen)	34	17	21	11	19	35	22	108

Bijlage 3. Detailtabellen

Tabel 1. Hoogleraren sportonderzoek

Naam	Sexe	Organisatie	Leerstoel
Frank Backx	m	Universiteit Utrecht, Universitair Medisch Centrum Utrecht	Klinische Sportgeneeskunde
Ton Backx	m	Technische Universiteit Eindhoven	Control Systems
Peter Beek	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Coördinatiedynamica
Bas Bloem	m	Radboud Universiteit Nijmegen	Neurologie, met als speciaal aandachtsgebied de neurologische bewegingsstoornissen
Maarten van Bottenburg	m	Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap	Sportontwikkeling
Jaap van Dieën	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Biomechanica
Ron Diercks	m	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	Klinische sportgeneeskunde, in het bijzonder de behandeling van patiënten met chronische sportblessures, zowel mono- als multidisciplinair
Jan Willem Duyvendak	m	Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen, afdeling Sociologie en Antropologie	Sociologie
Arnold de Haan	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Inspanningsfysiologie
Peter Hollander	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Inspanningsfysiologie (emeritaat)
Maria Hopman	v	Radboud Universiteit Nijmegen	Integratieve Fysiologie
Frans Kok	m	Wageningen Universiteit, Voeding en Gezondheid	Sport en Voeding
Bart Koopman	m	Universiteit Twente	Biomechanical Engineering
Willem Koops	m	Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid	Grondslagen en geschiedenis van ontwikkelingspsychologie en opvoedkunde
Harm Kuipers	m	Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences	Sport, Beweging en Gezondheid
Randall Lesaffer	m	Universiteit van Tilburg, Faculteit Rechtswetenschappen	Rechtsgeschiedenis
Johan Mackenbach	m	Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC	Maatschappelijke gezondheidszorg
Willem van Mechelen	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut	Sociale geneeskunde, in het bijzonder de bedrijfs- en sportgeneeskunde
Hans Mommaas	m	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen	Vrijetijdwetenschappen
Greg Richards	m	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen	Leisure Studies
Geert Savelsbergh	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Jeugd, Sport en Verzoening, in het bijzonder de Sportwetenschappelijke aspecten. Desmond Tutu leerstoel
Gerard Sierksma	m	Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische wetenschappen- Faculteit Economie en Bedrijfskunde	Kwantitatieve logistiek
Jeroen Smeets	m	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Psychologische aspecten van het menselijk bewegen
Paul Verweel	m	Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap	Richard Krajicek 'endowed chair' voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap
Jouke de Vries	m	Universiteit Leiden, Bestuurskunde	Bestuurskunde
Lucas van der Woude	m	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	Bewegen, Revalidatie en Functieherstel
Nico van Yperen	m	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	Organisatiepsychologie

Tabel 2. Bijzondere hoogleraren sportonderzoek

Naam	Sexe	Organisatie	Leerstoel
Hans Boutellier	m	Verweij-Jonkerinstituut Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen	Veiligheid en Burgerschap
Jos de Haan	m	Erasmus universiteit Rotterdam, Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde Sociaal en Cultureel Planbureau	ICT, Cultuur en Kennissamenleving
Marijke Hopman-Rock	v	Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut	Lichamelijke activiteit en Gezondheid bij ouderen
Annelies Knoppers	v	Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid	Pedagogiek en didactiek van de lichamelijke opvoeding en de sport
Ruud Koning	m	Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische wetenschappen- Faculteit Economie en Bedrijfskunde	Sport economie
Lucas Meijs	m	Erasmus universiteit Rotterdam, Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde	Vrijwilligerswerk en Civil Society
Chris Visscher	m	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	Jeugdsport, in het bijzonder Talentontwikkeling en de relatie sport en onderwijs

Tabel 3. Lectoren sportonderzoek

Naam	Sexe	Organisatie	Lectoraat
Lars Borghouts	m	Fontys Sporthogeschool Tilburg	Fysieke Activiteit en Gezondheid
Ruud Bosscher	m	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports	Bewegen en Gedragsbeïnvloeding
Ivo van Hilvoorde	m	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports	Bewegen, School en Sport
Jan Janssens	m	Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding	Sportbusiness Development
Tinus Jongert	m	Haagse Hogeschool	Innovatieve Bewegestimulering en Sport
Chris Kuiper	m	Hogeschool Rotterdam	Arbeid en Gezondheid
Koen Lemmink	m	Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies	Sportwetenschap
Angelique Lombarts	v	Hogeschool INHolland Haarlem	City Marketing & Leisure Management
Harald Miedema	m	Hogeschool Rotterdam	Arbeid en Gezondheid
Frits Oosterveld	m	Saxion Hogescholen	Fysiotherapie en Paramedische Beroepen
Hugo van der Poel	m	NHTV internationale hogeschool Breda	Vrijtijd- en Sportmanagement
Gertjan Schaafsma	m	Hogeschool Arnhem Nijmegen	Sport, Voeding en Leefstijl
Victor Schreurs	m	Hogeschool Arnhem Nijmegen	Sport, Voeding en Leefstijl
Huub Toussaint	m	Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding	Bewegingswetenschappen
Luc Vanhees	m	Hogeschool Utrecht	Leefstijl en Gezondheid
Peter Weijs	m	Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding	Gewichtsmanagement
Harriët Wittink	v	Hogeschool Utrecht	Leefstijl en Gezondheid

Tabel 4. Universitaire sportonderzoekseenheden

Universiteit	Discipline(s)	Olympische ambitie(s)/ Sportagenda 2009-2012
Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC	Gezondheidszorg	Welzijn
Erasmus universiteit Rotterdam, Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk
Radboud Universiteit Nijmegen	Gezondheidszorg	Welzijn
Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische wetenschappen- Faculteit Economie en Bedrijfskunde	Economie	Economie
Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen	Topsport, Welzijn
Technische Universiteit Delft	Techniek	Topsport
Technische Universiteit Eindhoven	Techniek	Topsport, Ruimte
Universiteit Leiden, Bestuurskunde	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk
Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen	Topsport, Welzijn
Universiteit Twente	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Universiteit Utrecht, Universitair Medisch Centrum Utrecht	Gezondheidszorg	Welzijn
Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, afdeling Sociologie en Antropologie	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Universiteit van Tilburg, Departement Vrijtijdwetenschappen	Gedrag en maatschappij, algemeen, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Ruimte, Evenementen
Universiteit van Tilburg, Faculteit Rechtswetenschappen	Recht	-
Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut	Gezondheidszorg	Breedtesport, Welzijn
Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE	Gezondheidszorg	Topsport, Breedtesport, Welzijn
Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid	Recht	-
Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen	Economie, Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk, Economie
Wageningen Universiteit, Voeding en Gezondheid	Gezondheidszorg	Welzijn

Tabel 5. Hbo-instellingen sportonderzoek

Hbo-instelling	Discipline(s)	Olympische ambitie(s)/ Sportagenda 2009-2012
Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports	Gedrag en maatschappij, algemeen, Onderwijs	Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Speco & Fontys Sporthogeschool Tilburg	Economie, Onderwijs	Economie, Evenementen
Haagse Hogeschool	Gedrag en maatschappij, algemeen, Onderwijs	Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies	Gezondheidszorg, Onderwijs	Welzijn
Hogeschool Arnhem Nijmegen	Economie, Gezondheidszorg, Onderwijs	Welzijn, Economie, Evenementen
Hogeschool INHolland Haarlem	Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Hogeschool Rotterdam	Economie, Gezondheidszorg, Onderwijs	Welzijn, Economie
Hogeschool Utrecht	Economie, Gezondheidszorg	Welzijn, Economie
Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen, Onderwijs	Breedtesport, Welzijn
NHTV internationale hogeschool Breda	Economie	Evenementen
Saxion Hogescholen	Gezondheidszorg	Welzijn

Tabel 6. Onderzoeksinstituten sport

Onderzoeksinstituut	Discipline(s)	Olympische ambitie(s)/ Sportagenda 2009-2012
Alterra	Ruimtelijke inrichting, Natuur	Ruimte
Asser International Sports Law Centre/ T.M.C. Asser Instituut	Recht	-
Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)	Economie, Ruimtelijke inrichting, Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Welzijn, Economie, Ruimte
Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen	Gezondheidszorg, Onderwijs	Welzijn
Kenniscentrum Recreatie	Ruimtelijke inrichting, Natuur	Ruimte
Landelijk Informatiepunt Supportersprojecten	Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk
Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting	Economie	Breedtesport, Economie
Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie	Gezondheidszorg	Welzijn
NIVEL, Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg	Gezondheidszorg	Welzijn
Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling	Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk
Rathenau Instituut	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen, Techniek	Topsport
RIVM	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Welzijn
Sociaal en Cultureel Planbureau	Economie, Gedrag en maatschappij, algemeen, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Economie, Ruimte, Media-aandacht
Sport Management Institute - MBA Sportmanagement	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	-
Stichting Kijkonderzoek	Gedrag en maatschappij, algemeen	Media-aandacht
TNO Kwaliteit van Leven	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Welzijn
TNO Sport	Gedrag en maatschappij, algemeen, Techniek	Topsport, Welzijn
Verweij-Jonkerinstituut	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek	Gedrag en maatschappij, algemeen, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Evenementen, Olympische kennis

Tabel 7. Onderzoek-/ adviesbureaus sport

Onderzoek-/adviesbureau	Discipline(s)	Olympische ambitie(s)/ Sportagenda 2009-2012
Alijd Vervoorn Sport Educatie Consultant	-	-
Backxbone	Gezondheidszorg	Welzijn
Berenschot Groep B. V.	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	-
BMC	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Bureau Spruit	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Buro7	Gedrag en maatschappij, algemeen, Sectoroverstijgend	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Drijver & Partners	Ruimtelijke inrichting, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Ruimte
DSP - groep BV	Gedrag en maatschappij, algemeen, Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Ecorys	Economie, Gedrag en maatschappij, algemeen	Economie
GfK Panel Services Benelux	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	Breedtesport, Welzijn, Olympische kennis
Grontmij Marktplan	Ruimtelijke inrichting	Ruimte
Hopman-Andres Consultants BV	Ruimtelijke inrichting	Ruimte
ISA Sport	Ruimtelijke inrichting	Topsport, Ruimte
IVA Beleidsonderzoek en advies	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk, Economie
Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt	Onderwijs	Sociaal-maatschappelijk
Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen, Onderwijs	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Kentrium Adviesbureau voor de wellness- en leisurebranche	Economie, Ruimtelijke inrichting	Economie, Ruimte
KplusV Organisatieadvies	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk, Economie
MeerWaarde Sport en Economie	Economie	Economie, Evenementen
Moonen Sport & Leisure	Economie	Economie
Motivaction (International B.V.)	Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen	Gedrag en maatschappij, algemeen	Evenementen
Nrit	Gedrag en maatschappij, algemeen	Evenementen
Oranjewoud BV, Business unit Sport & Techniek	Ruimtelijke inrichting	Ruimte
Policy Research Corporation	Economie	Economie
Remarkable Research Sport en Leisure Consulting	Ruimtelijke inrichting, Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk, Ruimte
ResCon Research & Consultancy	Gezondheidszorg	Welzijn
SGBO	Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk
Sport2B, Sport, Business en Beleid	Economie	Economie
Sportscan	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport
Synovate	Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	Breedtesport, Welzijn
TNS Nipo	Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	Economie
Trendview	Gedrag en maatschappij, marktonderzoek	Economie
Twynstra Gudde	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk
Van Egdome Consultancy	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk

Tabel 8. Overige instituten met sportonderzoek

Instituut	Discipline(s)	Olympische ambitie(s)/ Sportagenda 2009-2012
Consument en Veiligheid	Gezondheidszorg	Welzijn
Gelderse Sport Federatie	Gedrag en maatschappij, algemeen, Sectoroverstijgend	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Gezondheidsraad	Gezondheidszorg	Welzijn
Huis voor de Sport Groningen	Gedrag en maatschappij, algemeen, Sectoroverstijgend	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Huis voor de Sport Limburg	Gedrag en maatschappij, algemeen, Sectoroverstijgend	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Infostrada Sports	Economie, Gedrag en maatschappij, algemeen	Topsport, Media-aandacht
InnoSportNL	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen, Techniek	Topsport, Breedtesport, Welzijn
Movisie	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk
NCDO	Gedrag en maatschappij, algemeen	Sociaal-maatschappelijk
Nederlands Instituut voor Sport & Beweging	Gezondheidszorg, Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk, Welzijn
Nederlandse Sport Alliantie	Gedrag en maatschappij, bestuur en management	Sociaal-maatschappelijk
SPORT fryslân	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
SportDrenthe	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sports and Technology	Techniek	Topsport
Sportservice Flevoland	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sportservice Midden Nederland	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sportservice Noord-Brabant	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sportservice Noord-Holland	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sportservice Overijssel	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Sportservice Zuid-Holland	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
SportZeeland	Gedrag en maatschappij, algemeen	Breedtesport, Sociaal-maatschappelijk
Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG)	Gezondheidszorg	Welzijn

Tabel 9. Onderzoekdiscipline: Economie

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische wetenschappen- Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Hbo-instellingen	Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Speco & Fontys Sporthogeschool Tilburg
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	Hogeschool Rotterdam
Hbo-instellingen	Hogeschool Utrecht
Hbo-instellingen	NHTV internationale hogeschool Breda
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoek-/adviesbureaus	Ecorys
Onderzoek-/adviesbureaus	Kentrium Adviesbureau voor de wellness- en leisurebranche
Onderzoek-/adviesbureaus	MeerWaarde Sport en Economie
Onderzoek-/adviesbureaus	Moonen Sport & Leisure
Onderzoek-/adviesbureaus	Policy Research Corporation
Onderzoek-/adviesbureaus	Sport2B, Sport, Business en Beleid
Overige instituten	Infostrada Sports

Tabel 10. Onderzoekdiscipline: Gedrag en maatschappij, algemeen

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Universiteiten	Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid
Universiteiten	Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen, afdeling Sociologie en Antropologie
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Hbo-instellingen	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports
Hbo-instellingen	Haagse Hogeschool
Hbo-instellingen	Hogeschool INHolland Haarlem
Hbo-instellingen	Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Landelijk Informatiepunt Supportersprojecten
Onderzoeksinstituten	Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling
Onderzoeksinstituten	Rathenau Instituut
Onderzoeksinstituten	RIVM
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoeksinstituten	Stichting Kijkonderzoek
Onderzoeksinstituten	TNO Kwaliteit van Leven
Onderzoeksinstituten	TNO Sport
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	Buro7
Onderzoek-/adviesbureaus	Bureau Spruit
Onderzoek-/adviesbureaus	DSP - groep BV
Onderzoek-/adviesbureaus	Ecorys
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid
Onderzoek-/adviesbureaus	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
Onderzoek-/adviesbureaus	Nrit
Onderzoek-/adviesbureaus	Remarkable Research Sport en Leisure Consulting
Onderzoek-/adviesbureaus	SGBO
Onderzoek-/adviesbureaus	Sportscan
Overige instituten	Gelderse Sport Federatie
Overige instituten	Huis voor de Sport Groningen
Overige instituten	Huis voor de Sport Limburg
Overige instituten	Infostrada Sports
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	NCDO
Overige instituten	Nederlands Instituut voor Sport & Bewegen
Overige instituten	SPORT fryslân
Overige instituten	SportDrenthe
Overige instituten	Sportservice Flevoland
Overige instituten	Sportservice Midden Nederland
Overige instituten	Sportservice Noord-Brabant
Overige instituten	Sportservice Noord-Holland
Overige instituten	Sportservice Overijssel
Overige instituten	Sportservice Zuid-Holland
Overige instituten	SportZeeland

Tabel 11. Onderzoekdiscipline: Gedrag en maatschappij, bestuur en management

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Erasmus universiteit Rotterdam, Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde
Universiteiten	Universiteit Leiden, Bestuurskunde
Universiteiten	Universiteit Twente
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen
Onderzoeksinstituten	Berenschot Groep B. V.
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoeksinstituten	Sport Management Institute - MBA Sportmanagement
Onderzoeksinstituten	Verweij-Jonkerinstituut
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	BMC
Onderzoek-/adviesbureaus	Drijver & Partners
Onderzoek-/adviesbureaus	DSP - groep BV
Onderzoek-/adviesbureaus	IVA Beleidsonderzoek en advies
Onderzoek-/adviesbureaus	KplusV Organisatieadvies
Onderzoek-/adviesbureaus	Twynstra Gudde
Onderzoek-/adviesbureaus	Van Egdom Consultancy
Overige instituten	Movisie
Overige instituten	Nederlandse Sport Alliantie

Tabel 12. Onderzoekdiscipline: Gedrag en maatschappij, marktonderzoek

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoek-/adviesbureaus	GfK Panel Services Benelux
Onderzoek-/adviesbureaus	Motivaction (International B.V.)
Onderzoek-/adviesbureaus	Synovate
Onderzoek-/adviesbureaus	TNS Nipo
Onderzoek-/adviesbureaus	Trendview

Tabel 13. Onderzoekdiscipline: Gezondheid

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC
Universiteiten	Radboud Universiteit Nijmegen
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Universiteiten	Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences
Universiteiten	Universiteit Twente
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Universitair Medisch Centrum Utrecht
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE
Universiteiten	Wageningen Universiteit, Voeding en Gezondheid
Hbo-instellingen	Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	Hogeschool Rotterdam
Hbo-instellingen	Hogeschool Utrecht
Hbo-instellingen	Hogeschool van Amsterdam, Bewegen, Sport en Voeding
Hbo-instellingen	Saxion Hogescholen
Onderzoeksinstituten	Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen
Onderzoeksinstituten	Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie
Onderzoeksinstituten	NIVEL, Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg
Onderzoeksinstituten	Rathenau Instituut
Onderzoeksinstituten	RIVM
Onderzoeksinstituten	TNO Kwaliteit van Leven
Onderzoek-/adviesbureaus	Backxbone
Onderzoek-/adviesbureaus	GfK Panel Services Benelux
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid
Onderzoek-/adviesbureaus	ResCon Research & Consultancy
Overige instituten	Consument en Veiligheid
Overige instituten	Gezondheidsraad
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	Nederlands Instituut voor Sport & Bewegen
Overige instituten	Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG)

Tabel 14. Onderzoekdiscipline: Natuur

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoeksinstituten	Alterra
Onderzoeksinstituten	Kenniscentrum Recreatie

Tabel 15. Onderzoekdiscipline: Onderwijs

Type organisatie	Naam organisatie
Hbo-instellingen	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports
Hbo-instellingen	Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Speco & Fontys Sporthogeschool Tilburg
Hbo-instellingen	Haagse Hogeschool
Hbo-instellingen	Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	Hogeschool Rotterdam
Hbo-instellingen	Hogeschool van Amsterdam, Bewegen, Sport en Voeding
Onderzoeksinstituten	Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen
Onderzoek-/adviesbureaus	Kenniscentrum Beroepsopleiding Arbeidsmarkt
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid

Tabel 16. Onderzoekdiscipline: Recht

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Faculteit Rechtswetenschappen
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Onderzoeksinstituten	Asser International Sports Law Centre/ T.M.C. Asser Instituut

Tabel 17. Onderzoekdiscipline: Ruimtelijke inrichting

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoeksinstituten	Alterra
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Kenniscentrum Recreatie
Onderzoek-/adviesbureaus	Drijver & Partners
Onderzoek-/adviesbureaus	Grontmij Marktplan
Onderzoek-/adviesbureaus	Hopman-Andres Consultants BV
Onderzoek-/adviesbureaus	ISA Sport
Onderzoek-/adviesbureaus	Kentrium Adviesbureau voor de wellness- en leisurebranche
Onderzoek-/adviesbureaus	Oranjewoud BV, Business unit Sport & Techniek
Onderzoek-/adviesbureaus	Remarkable Research Sport en Leisure Consulting

Tabel 18. Onderzoekdiscipline: Sector overstijgend

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoek-/adviesbureaus	Buro7
Overige instituten	Gelderse Sport Federatie
Overige instituten	Huis voor de Sport Groningen
Overige instituten	Huis voor de Sport Limburg

Tabel 19. Onderzoeksdiscipline: Techniek

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Technische Universiteit Delft
Universiteiten	Technische Universiteit Eindhoven
Onderzoeksinstituten	Rathenau Instituut
Onderzoeksinstituten	TNO Sport
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	Sports and Technology

Tabel 20. Olympische ambitie: Topsport

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Universiteiten	Technische Universiteit Delft
Universiteiten	Technische Universiteit Eindhoven
Universiteiten	Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE
Onderzoeksinstituten	Rathenau Instituut
Onderzoeksinstituten	TNO Sport
Onderzoek-/adviesbureaus	ISA Sport
Overige instituten	Infostrada Sports
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	Sports and Technology

Tabel 21. Olympische ambitie: Breedtesport

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap
Universiteiten	Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij- en Gedragwetenschappen, afdeling Sociologie en Antropologie
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE
Hbo-instellingen	Hogeschool van Amsterdam, Bewegen, Sport en Voeding
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
Onderzoeksinstituten	RIVM
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoeksinstituten	TNO Kwaliteit van Leven
Onderzoeksinstituten	Verweij-Jonkerinstituut
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	BMC
Onderzoek-/adviesbureaus	Bureau Spruit
Onderzoek-/adviesbureaus	Buro7
Onderzoek-/adviesbureaus	DSP - groep BV
Onderzoek-/adviesbureaus	GfK Panel Services Benelux
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid
Onderzoek-/adviesbureaus	Motivaction (International B.V.)
Onderzoek-/adviesbureaus	Sportscan
Onderzoek-/adviesbureaus	Synovate
Onderzoek-/adviesbureaus	Van Egdome Consultancy
Overige instituten	Gelderse Sport Federatie
Overige instituten	Huis voor de Sport Groningen
Overige instituten	Huis voor de Sport Limburg
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	Nederlands Instituut voor Sport & Bewegen
Overige instituten	SPORT fryslân
Overige instituten	SportDrenthe
Overige instituten	Sportservice Flevoland
Overige instituten	Sportservice Midden Nederland
Overige instituten	Sportservice Noord-Brabant
Overige instituten	Sportservice Noord-Holland
Overige instituten	Sportservice Overijssel
Overige instituten	Sportservice Zuid-Holland
Overige instituten	SportZeeland

Tabel 22. Olympische ambitie: Sociaal-maatschappelijk

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Erasmus universiteit Rotterdam, Rotterdam School of Management/ Faculteit Bedrijfskunde
Universiteiten	Universiteit Leiden, Bestuurskunde
Universiteiten	Universiteit Twente
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen, Capaciteitsgroep Algemene Pedagogiek en Orthopedagogiek, Capaciteitsgroep Psychologie en Gezondheid
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisationswetenschap
Universiteiten	Universiteit van Amsterdam, Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen, afdeling Sociologie en Antropologie
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Hbo-instellingen	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports
Hbo-instellingen	Haagse Hogeschool
Hbo-instellingen	Hogeschool INHolland Haarlem
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Landelijk Informatiepunt Supportersprojecten
Onderzoeksinstituten	Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoeksinstituten	Verweij-Jonkerinstituut
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	BMC
Onderzoek-/adviesbureaus	Bureau Spruit
Onderzoek-/adviesbureaus	Buro7
Onderzoek-/adviesbureaus	DSP - groep BV
Onderzoek-/adviesbureaus	IVA Beleidsonderzoek en advies
Onderzoek-/adviesbureaus	Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid
Onderzoek-/adviesbureaus	KplusV Organisatieadvies
Onderzoek-/adviesbureaus	Motivaction (International B.V.)
Onderzoek-/adviesbureaus	Remarkable Research Sport en Leisure Consulting
Onderzoek-/adviesbureaus	SGBO
Onderzoek-/adviesbureaus	Twynstra Gudde
Onderzoek-/adviesbureaus	Van Egdom Consultancy
Overige instituten	Gelderse Sport Federatie
Overige instituten	Huis voor de Sport Groningen
Overige instituten	Huis voor de Sport Limburg
Overige instituten	Movisie
Overige instituten	NCDO
Overige instituten	Nederlands Instituut voor Sport & Bewegen
Overige instituten	Nederlandse Sport Alliantie
Overige instituten	SPORT fryslân
Overige instituten	SportDrenthe
Overige instituten	Sportservice Flevoland
Overige instituten	Sportservice Midden Nederland
Overige instituten	Sportservice Noord-Brabant
Overige instituten	Sportservice Noord-Holland
Overige instituten	Sportservice Overijssel
Overige instituten	Sportservice Zuid-Holland
Overige instituten	SportZeeland

Tabel 23. Olympische ambitie: Welzijn

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Erasmus Universiteit Rotterdam, Erasmus MC
Universiteiten	Radboud Universiteit Nijmegen
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Centrum voor Sport Bewegen en Gezondheid (UCSBG)/ Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Universiteiten	Universiteit Maastricht, Faculteit Health, Medicine & Life Sciences
Universiteiten	Universiteit Twente
Universiteiten	Universiteit Utrecht, Universitair Medisch Centrum Utrecht
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Body@work, Vrije Universiteit Medisch Centrum, EMGO Instituut
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Bewegingswetenschappen/ Onderzoeksinstituut MOVE
Universiteiten	Wageningen Universiteit, Voeding en Gezondheid
Hbo-instellingen	Christelijke Hogeschool Windesheim, School of Human movements and Sports
Hbo-instellingen	Haagse Hogeschool
Hbo-instellingen	Hanzehogeschool Groningen, Instituut voor Sportstudies
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	Hogeschool INHolland Haarlem
Hbo-instellingen	Hogeschool Rotterdam
Hbo-instellingen	Hogeschool Utrecht
Hbo-instellingen	Hogeschool van Amsterdam, Beweging, Sport en Voeding
Hbo-instellingen	Saxion Hogescholen
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen
Onderzoeksinstituten	Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie
Onderzoeksinstituten	NIVEL, Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg
Onderzoeksinstituten	RIVM
Onderzoeksinstituten	TNO Kwaliteit van Leven
Onderzoeksinstituten	TNO Sport
Onderzoek-/adviesbureaus	Backxbone
Onderzoek-/adviesbureaus	BMC
Onderzoek-/adviesbureaus	GfK Panel Services Benelux
Onderzoek-/adviesbureaus	Kennispraktijk - voor sport onderwijs en gezondheid
Onderzoek-/adviesbureaus	ResCon Research & Consultancy
Onderzoek-/adviesbureaus	Synovate
Overige instituten	Consument en Veiligheid
Overige instituten	Gezondheidsraad
Overige instituten	InnoSportNL
Overige instituten	Nederlands Instituut voor Sport & Beweging
Overige instituten	Vereniging voor Sportgeneeskunde (VSG)

Tabel 24. Olympische ambitie: Economie

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Economische wetenschappen- Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Universiteiten	Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Sociale Wetenschappen
Hbo-instellingen	Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Speco & Fontys Sporthogeschool Tilburg
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	Hogeschool Rotterdam
Hbo-instellingen	Hogeschool Utrecht
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoek-/adviesbureaus	Ecorys
Onderzoek-/adviesbureaus	IVA Beleidsonderzoek en advies
Onderzoek-/adviesbureaus	Kentrium Adviesbureau voor de wellness- en leisurebranche
Onderzoek-/adviesbureaus	KplusV Organisatieadvies
Onderzoek-/adviesbureaus	MeerWaarde Sport en Economie
Onderzoek-/adviesbureaus	Moonen Sport & Leisure
Onderzoek-/adviesbureaus	Policy Research Corporation
Onderzoek-/adviesbureaus	Sport2B, Sport, Business en Beleid
Onderzoek-/adviesbureaus	TNS Nipo
Onderzoek-/adviesbureaus	Trendview

Tabel 25. Olympische ambitie: Ruimte

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Technische Universiteit Eindhoven
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijtijdwetenschappen
Onderzoeksinstituten	Alterra
Onderzoeksinstituten	Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/Heerlen)
Onderzoeksinstituten	Kenniscentrum Recreatie
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoek-/adviesbureaus	Drijver & Partners
Onderzoek-/adviesbureaus	Grontmij Marktplan
Onderzoek-/adviesbureaus	Hopman-Andres Consultants BV
Onderzoek-/adviesbureaus	ISA Sport
Onderzoek-/adviesbureaus	Kentrium Adviesbureau voor de wellness- en leisurebranche
Onderzoek-/adviesbureaus	Oranjewoud BV, Business unit Sport & Techniek
Onderzoek-/adviesbureaus	Remarkable Research Sport en Leisure Consulting

Tabel 26. Olympische ambitie: Evenementen

Type organisatie	Naam organisatie
Universiteiten	Universiteit van Tilburg, Departement Vrijetijdwetenschappen
Hbo-instellingen	Fontys Economische Hogeschool Tilburg, Speco & Fontys Sporthogeschool Tilburg
Hbo-instellingen	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Hbo-instellingen	NHTV internationale hogeschool Breda
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	MeerWaarde Sport en Economie
Onderzoek-/adviesbureaus	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
Onderzoek-/adviesbureaus	Nrit

Tabel 27. Olympische ambitie: Media-aandacht

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoeksinstituten	Sociaal en Cultureel Planbureau
Onderzoeksinstituten	Stichting Kijkonderzoek
Overige instituten	Infostrada Sports

Tabel 28. Olympische kennis

Type organisatie	Naam organisatie
Onderzoeksinstituten	W. J. H. Mulier Instituut, centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek
Onderzoek-/adviesbureaus	GfK Panel Services Benelux